

## Utlendingsdirektoratets hørings svar - NOU 2014:8 Tolking i offentlig sektor

Vi viser til høringsbrevet fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) av 2. desember 2014 om *NOU 2014:8 Tolking i offentlig sektor - et spørsmål om rettssikkerhet og likeverd fra Tolkeutvalget*.

Tolkeutvalget foreslår en rekke tiltak for å øke bruken av kvalifiserte tolker i offentlig sektor. Bl.a. foreslås ny tolkelov som pålegger offentlig sektor en plikt til å bruke kvalifisert tolk i gitte situasjoner. Utvalget fremmer også forslag til hvordan tolkebransjen bør utvikles og organiseres.

### Generelle kommentarer:

Utlendingsdirektoratet (UDI) støtter anbefalingene fra Tolkeutvalget. Vi antar at forslagene vil fremme samordnet-, kvalitetssikret- og effektiv organisering av tolketjenester.

UDI bruker tolker til oppdrag i stor grad, særlig i forbindelse med asylintervjuer. Utlendingens muntlige fremstilling av sine asylansøknader vil være av stor betydning i disse sakene. Dette innebærer at vi må stille særlig høye krav til bruk av tolk. UDI ligger langt fremme i det å benytte kvalifiserte tolker. Siden tolkeyrket hittil ikke har vært standardisert eller regulert i særlig grad, har UDI stått ovenfor store utfordringer for å sikre kvaliteten på tolkene vi benytter. Som nevnt i NOUen har UDI utarbeidet flere retningslinjer for bruk av tolk bl.a. rundskrivene *RS 2011-039 Bruk av tolk i utlendingssaker*, *RS 2008-029 Krav til bruk av tolk og språkassistenter i statlig mottak*, *Internmeldingene IM 2011-027 Kvalitetssikring av tolking ved søknader om beskyttelse (asyl)* og *IM 2011-025 Rekruttering av tolk til søknad om beskyttelse (asyl)*. Selv om vi allerede har etablert rutiner for kvalitetssikring av tolker, mener vi at de foreslåtte tiltakene vil kunne bedre situasjonen på sikt og lette UDIs arbeid.

### Kommentarer til lovforslaget:

Tolkeutvalget foreslår en lovhjemlet plikt for offentlig sektor til å bruke kvalifisert tolk fra 1. januar 2019. Utvalget mener at lovhjemlingen bør være i form av egen lov (tolkeloven).

Lovforslaget innebærer at forvaltningen får en plikt til å bruke tolk i visse situasjoner, jf. lovforslagets § 3 andre ledd. Plikten skal inntreffe i situasjoner hvor det, av hensyn av til rettsikkerhet og likebehandling, er påkrevet at det benyttes tolk. Asylsaker er nevnt som et eksempel. Utvalget mener at bestemmelsen er en presisering og tydeliggjøring av gjeldende rett. I de tilfeller hvor det foreligger en plikt til å bruke tolk, så skal det benyttes kvalifisert tolk, jf. lovforslagets § 4 første ledd.

UDI mener det er positivt å lovforankre og tydeliggjøre det offentlige ansvar for bruk av tolk. Gjeldende regelverk kan oppfattes som fragmentert og utydelig. Det er videre usikkert hvor langt forvaltningslovens veiledningsplikt og utredningsplikt medfører en plikt til å sørge for tolk og at tolken som benyttes er kvalifisert.

For UDIs del, vil lovforslaget langt på vei være en kodifisering av praksis. UDI bruker tolk i behandlinger av saker som kan være kritisk viktige (f.eks. søknader om beskyttelse) og i saker der vi selv igangsetter en prosess som leder fram til et vedtak av inngripende karakter (f.eks. utvisning). Praksisen er forankret i utlendingsloven § 81, og omfatter følgende sakstyper etter utlendingsloven:

- § 28 oppholdstillatelse for utlendinger som trenger beskyttelse (asyl),
- § 73 absolutt vern mot utsendelse
- § 17 bortvisning
- § 66 - 70 utvisning
- § 37 og § 63 tilbakekall av gitt tillatelse
- § 120 tilbakekall av oppholdsdokument.

For øvrig er vi enig med lovutvalget i at det er vanskelig å gi føringer som klart skiller mellom når vi bør bruke tolk og når det må foreligge en plikt til å bruke tolk. Vi deler derfor utvalgets syn på at vurderingen må foretas konkret i hvert enkelt tilfelle. Vår praksis ved søknader om familieinnvandring og arbeidsinnvandring er slik at utlendingen i utgangspunktet selv må ta ansvar for å kunne kommunisere med utlendingsmyndighetene jf. Lovavdelingens tolkningsuttalelse av 30. januar 2003 (nr. 2002-6741), som slår fast at administrasjonsspråket er norsk, og at en generell plikt til å tilby tolk og oversettelse derfor ikke kan oppstilles.

UDI jobber med en rekke kvalitetssikringstiltak når det gjelder tolker. Som det fremkommer av utredningen, kan det være svært vanskelig å få tak i kvalifiserte tolker. For å imøtekomme en lovpålagt plikt om bruk av kvalifisert tolk, må antallet tolker i tolkeregisteret økes. Forslagene i ny tolkelov forutsetter derfor at det må satses betydelig på å kvalifisere tolker og at det gis tilstrekkelig ressurser til dette.

### **Kommentarer til de konkrete tiltakene:**

**Tiltak 2.** Styrke BLDs politiske og administrative rolle som ansvarlig myndighet på tolkefeltet.

**Tiltak 3.** Styrke Integrerings og mangfoldsdirektoratet (IMDi) rolle som fagmyndighet.

---

Kommentarer: UDI støtter tiltakene. Det har skjedd en positiv utvikling på tolkefeltet etter at IMDi ble nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor. Tolkefeltet vil styrkes ytterligere dersom BLD får en sterkere rolle.

**Tiltak 21.** Styrket tolkeutdanning og utdanning av flere tolker.

**Tiltak 23.** Tilby bachelor i tolking.

Kommentar:

UDI mener at disse tiltakene er viktige. Selv om det tilbys tolkeutdanning i flere språk, merker vi at det er mangel på utdannede tolker.

Vi opplever det som svært vanskelig å få tak i kvalifiserte tolker når vi trenger slike i distriktene. Per dags dato er det få tolker som har bachelorgrad i tolking. Krav om bachelorgrad er et viktig skritt i profesjonaliseringen av yrket.

**Tiltak 29.** Utvikle fagterminologi på flere tolkespråk, blant annet ved å utvikle digitale ordbøker med begreper som benyttes innenfor offentlig sektor.

Kommentar:

UDI bruker mye ressurser på å utvikle terminologilister tilpasset forskjellige land. Mange språk har ikke begreper tilsvarende det norske. Vi mener det er viktig å utvikle standardisert terminologi. Standardisert terminologi vil minske muligheten for å gjøre feil i saksbehandlingen, bidra til at like saker blir behandlet likt, samt sikre kommunikasjon med fremmedspråklige brukere på tvers av etatsgrenser.

Videre mener vi det er viktig å utvikle transkriberingsmaler. Vi opplever ofte at for eksempel navnet til utlendinger blir stavet ulikt. Dette kan få uheldige konsekvenser for utlendingen.

**Tiltak 31.** Styrke statsautorisasjonsordningen, vurdere å oppnevne et råd for ordningen.

**Tiltak 32.** Tilbud om autorisasjonsprøve i flere språk hvert år

**Tiltak 34.** Langsiktig planlegging av autorisasjonsprøver i ulike språk.

Kommentar:

I UDIs rundskriv om bruk av tolk i utlendingssaker (RS 2011-039), står det at UDI alltid skal velge en statsautorisert tolk med tolkeutdanning for oppdrag når en slik tolk er tilgjengelig. Per i dag er det stor mangel på statsautoriserte tolker. For noen språk finnes ikke statsautoriserte tolker i det hele tatt. Mangel på tilbud om statsautorisasjon, og praktisk mulighet til å ta statsautorisasjonseksamen, oppleves som en stor ulempe. Vi kan for eksempel nevne at det kun finnes åtte praktiserende statsautoriserte tolker i somalisk, åtte i arabisk, en i tigrinia og to i dari. Vi hadde over 1000 asylintervjuer i 2014 der vi trengte tolker som kan tolke i disse språkene. Vi ønsker derfor en statsautorisasjonsordning som styrkes, både i omfang og utvalg av språk. Vi ser et behov for flere innvandrerspråk i ordningen.

**Tiltak 36.** Tilbakekalle autorisasjonsbevilling når vilkår for å inneha den ikke lenger er oppfylt.

---

**Tiltak 37.** Vurdere, på sikt, å fornye autorisasjon med jevne mellomrom.

Kommentar:

Vi mener tiltakene er viktige for å opprettholde- og styrke troverdigheten til statsautorisasjonsordningen.

Mange statsautoriserte tolker praktiserer ikke tolkeyrket, og har ikke tolket på flere år. Tolkeyrke må praktiseres for at ferdighetene skal vedlikeholdes. Vi mener det bør etableres et system som sikrer at tolkens yrkesferdigheter fortsatt er i samsvar med kravene som statsautorisasjons-eksamen stiller.

**Tiltak 42.** Krav om at tolker som benyttes i offentlig sektor skal være oppført i Nasjonalt tolkeregister ([www.tolkeportalen.no](http://www.tolkeportalen.no))

**Tiltak 43.** Utarbeide egne ID-kort for tolkene oppført i Nasjonalt tolkeregister

**Tiltak 45.** Utarbeide vedlikeholds krav til tolkene i Nasjonalt tolkeregister

**Tiltak 46.** Etablere klageadgang på tolkene oppført i Nasjonalt tolkeregister.

Kommentar:

UDI bruker Nasjonalt tolkeregister som rekrutteringsbase. Vi mener det er viktig at alle kvalifiserte tolker står oppført i registeret. Det bør stilles krav til vedlikehold av informasjon som registreres. Det er særlig viktig å vite om tolkene er tilgjengelige for oppdrag og at kontaktinformasjon stemmer. Registrering av antall tolketimer vil gi oss informasjon om tolkens erfaring.

Vi støtter forslaget om ID-kort med bilde og felles tolkenummer. Det er streng adgangskontroll til våre lokaler, og vi antar at et egne ID-kort for tolker vil lette kontrollen.

ID-kort vil også kunne gjøre klagebehandlingen lettere (jf. tiltak 46). Etter dagens ordning har en tolk forskjellige tolkenummer i forskjellige etater.

Det er viktig at tolkebrukere får adgang til å klage på tolker som ikke følger retningslinjer for god tolkeskikk eller leverer tolking av dårlig kvalitet.

I dag må den enkelte etaten orientere seg om hvilke tolker som er gode/egnede og hvilke tolker som ikke er det. Dette er ressurskrevende.

**Tiltak 48.** Utvikle bestillerløsning for tolketjenester i sjeldne språk.

Kommentar:

På side 184 i NOUen omtales formidling av tolketjenester i sjeldne språk. Her mener utvalget at man bør ha en nasjonal bestillerløsning, som bør legges til et miljø som allerede har kompetanse på området. Utvalget foreslår at ansvaret for bestilling av tolketjenester i sjeldne språk legges til en stor tolkebruker, for eksempel til UDI. Det skrives videre at «Det må tilføres nødvendige ressurser, slik at den aktuelle etaten kan sikre kvalifiserte tolker og være en solid støttefunksjon for andre etater.»

Siden det legges opp til at Nasjonalt tolkerregister fortsatt skal administreres av IMDi, mener vi det vil være mest naturlig at formidlingsansvar ligger der.

---

Vi ser imidlertid at det kan være gode argumenter for at UDI kan bistå med å kvalitetssikre tolker for de sjeldne språkene. En slik rolle forutsetter at UDI blir tilført de nødvendige ressurser.

**Tiltak 51.** Fastsette minimumsstandarder for tolketjenester

Kommentar:

Flere av UDIs regionskontorer bestiller tolk via lokale tolkeformidlere (både private og kommunale). UDI er opptatt av at tolkene vi bruker skal være kvalifiserte for oppdraget. Derfor er det viktig at vi kan stole på at formidleren har nødvendig kunnskap og tilfredsstillende minimumsstandard. En slik standard finnes ikke i dag.

**Tiltak 52.** Vurdere å utarbeide ny veileder for kjøp av tolketjenester.

Kommentar:

UDI støtter forslaget om å utarbeide veileder for kjøp av tolketjenester, da vi mener dette kan være nyttig for mange offentlige etater.

**Tiltak 53.** Vurdering av tolkenes egnethet i forbindelse med ulike oppdrag (sikkerhetsklarering, vandel, kjønn, alder osv.).

Kommentar:

Som nevnt over, gir UDIs rundskriv «RS 2011-039 Bruk av tolk i utlendingssaker» retningslinjer for forsvarlig bruk av tolk. Disse retningslinjene bidrar til å finne egnede tolker.

Når det gjelder tolkers vandel, vil vi nevne at vi har støttet lovforslaget som innebærer at UDI og Utlendingsnemnda kan kreve uttømmende og utvidet politiattest fra tolker som benyttes til oppdrag jf. høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 16. januar 2015 (forslag til endringer i utlendingsloven). Vi har støttet også lovforslaget fra BLD om endring i forvaltningsloven for å innføre et forbud mot bruk av mindreårige som tolk.

**Tiltak 71-76.**

Kommentarer:

Tiltak 71-76 er sentrale for å styrke og profesjonalisere tolkeyrket. Offentlige etater bør bruke kvalifiserte tolker og stille krav til jobben tolkene gjør. Nasjonalt tolkeregister bør ha status som kvalitetsregister og ikke bare kvalifikasjonsregister.

**Tiltak 77.** Innføre lovpålagt plikt for forvaltningen til å bruke kvalifisert tolk i gitte situasjoner

---

Kommentar:

UDI er positiv til forslaget, som vi antar vil være viktig for rettsikkerhet og likebehandling. Se utfyllende kommentarene ovenfor.

Med hilsen

Stephan Mo  
avdelingsdirektør

Marius Mølmen Moen  
seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk i Utlendingsdirektoratet og har derfor ingen signatur. Brevet sendes kun elektronisk.